

PWYLLGOR CRAFFU ADFYWIO A DATBLYGU CYNALIADWY

(O Bell Trwy Teams)

Aelodau sy'n Bresennol:

Dydd Gwener, 17 Medi 2021

Cadeirydd: Cynghorydd S.K.Hunt

Is-gadeirydd: Cynghorydd R.L.Taylor

Cynghorwyr: D.Cawsey, C.J.Jones, H.N.James, S.M.Penry, S.Pursey, S.Rahaman, N.T.Hunt, S.Bamsey, J.Evans a/ac S.A.Knoyle

Swyddogion sy'n Bresennol: S.Brennan, C.Plowman, N.Headon, C.Jones, C.Millis, A.Spooner-Cleverly, N.Bray a/ac K.Jones

Gwahoddedigion: Cynghorwyr A.Wingrave, L.Jones a/ac D.Lewis

1. **COFNODION Y CYFARFOD BLAENOROL**

Cymeradwywyd cofnodion y cyfarfod a gynhaliwyd ar 25 Mehefin, 2021.

2. **DIWEDDARIAD AR GYNLLUN GWEITHREDU CASTELL-NEDD PORT TALBOT ARCHWILIO CYMRU**

Hysbysodd swyddogion yr Aelodau am y Cynllun Gweithredu Adfywio diweddaredig yn dilyn archwiliad a gynhaliwyd gan Archwilio Cymru.

Roedd yr Aelodau'n falch bod Swyddogion wedi ystyried llawer o'r awgrymiadau a wnaed gan Archwilio Cymru. Nodwyd bod y sylwadau'n ymwneud â chyfathrebu'n galonogol; pe bai'r cyngor yn parhau i wneud cynnydd gyda'r argymhellion a nodir yn y cynllun gweithredu, gellid manteisio ar brosiectau yn y dyfodol, a gallai roi hyder i'r cyhoedd yn yr hyn yr oedd y cyngor yn ceisio'i gyflawni. Codwyd pwysigrwydd Buddion Cymunedol hefyd; roedd yn galonogol bod y cyngor wedi cydnabod ffordd well o ddelio â'r mater hwn, ac y bydd Swyddogion o hyn ymlaen yn cael eu cynnwys ar gam cynnar

ar gyfer pob prosiect. Soniwyd bod hyn yn fuddiol er mwyn i'r cyhoedd fod yn ymwybodol o'r budd uniongyrchol o brosiect.

Cydnabu swyddogion y gellid gwneud gwelliannau bob amser i wahanol elfennau o wasanaethau; gallai rhai o'r rhwystrau i hyn fod yn gysylltiedig â systemau, adnoddau neu gyfuniad o'r ddau. Dywedwyd bod y cynllunydd cerrig milltir a gwblhawyd gyda'r Tîm Cyfryngau wedi'i adfywio, er mwyn iddynt gael syniad llawer gwell o ba brosiectau a oedd ar ddod; roedd swyddogion yn obeithiol y bydd hyn yn datrys rhai o'r problemau sy'n codi.

Yn dilyn y drafodaeth, cytunwyd y byddai'r Pennaeth Eiddo ac Adfywio yn darparu adroddiad i'r Pwyllgor ar fuddion cymunedol.

Gofynnodd yr Aelodau a oedd unrhyw ddiweddariadau pellach ar fformiwla Llywodraeth Cymru ar gyfer llifogydd. Cadarnhawyd bod y datganiad sefyllfa yr un fath ag a adroddwyd yn flaenorol i'r Pwyllgor, a bod llawer o broblemau'n ymwneud â pharthau llifogydd ar draws y Fwrdeistref Sirol o hyd; roedd yn hysbys bod y mapiau llifogydd yn newid, gellid tynnu tir oddi ar y rhestr parthau llifogydd neu ei ychwanegu at y rhestr, a gallai'r rhesymeg y tu ôl i hyn yn aml fod yn anodd i bobl ei deall. Fodd bynnag, soniwyd bod yr wybodaeth am ardaloedd llifogydd yn gwella o flwyddyn i flwyddyn, a'i bod yn dod yn fwy cadarn a fydd yn helpu'r cyngor i wneud y penderfyniadau gorau posib o ran defnyddio tir. Tynnodd swyddogion sylw at y ffaith bod gan y Fwrdeistref Sirol rai ardaloedd heriol o ran lliniaru llifogydd, ac o ran bwrw ymlaen â datblygiadau roedd yn broses ddrud ac roedd risg, oherwydd mae'n bosib na fydd canlyniadau a ddymunir yn cael eu cyflawni ar ddiwedd y broses.

Gofynnwyd a oedd proses lle gallai'r awdurdod herio'r penderfyniadau y mae Cyfoeth Naturiol Cymru (CNC) yn eu gwneud o ran tir llifogydd. Cadarnhaodd swyddogion mai dim ond fesul achos y gellid herio CNC, gan y byddai angen profi nad oedd y datblygiad dan sylw yn mynd i rwystro unrhyw un arall; roedd hon yn broses anodd a hir, a fyddai'n golygu llawer o waith ymgynghori gan arbenigwyr allanol. Dywedwyd bod problemau llifogydd yn dod yn fwy cyffredin, a bod CNC yn gwneud eu gorau gyda'r adnoddau wrth law, er mwyn deall ble bydd yr effeithiau. Hysbyswyd yr Aelodau pan fydd y cyngor yn darparu ei ddata ar gyfraddau llif etc., y bydd CNC yn edrych ar y data ac efallai y bydd angen newid eu model ychydig; felly, bydd eu model bob amser yn statws sy'n newid yn gyson, a oedd yn peri pryder i ddatblygwyr gan y byddai'n ychwanegu at yr elfen risg.

Gofynnwyd i swyddogion a oedd diweddariad ar y cynnydd o gael arian o Gronfa Codi'r Gwastad. Cadarnhawyd na chafwyd unrhyw newyddion pellach am y Gronfa Codi'r Gwastad na'r Gronfa Adnewyddu Cymunedol; pe bai'r cyngor yn llwyddo i gael arian o'r gronfa hon, roedd ganddynt broffil gwariant ar waith am weddill y flwyddyn. Soniodd swyddogion fod llawer o sefydliadau a fu'n rhan o'r broses ymgeisio wedi gorfod newid eu proffil gwariant yn llwyr oherwydd amserlenni a'r faith nad ydynt wedi cael cadarnhad o'r arian. Y gobaith oedd y byddai'r cyngor wedi clywed pe bai'n llwyddiannus ai peidio yn ystod cyfnod yr haf, ond nid oedd gan Swyddogion unrhyw arwydd o hyd o bryd y byddent yn derbyn y penderfyniad; roedd hyn yn peri problem i'r cyngor gan y byddai'n anodd cael y gwariant allan erbyn diwedd y flwyddyn ariannol, sef mis Mawrth 2022. Cadarnhaodd swyddogion fod angen iddynt ddechrau gwneud penderfyniadau'n fuan, gan fod angen cwblhau gwaith ar y prosiectau; fodd bynnag, oherwydd nad oedd unrhyw arwydd ynghylch p'un a oedd y cyngor wedi bod yn llwyddiannus ai peidio, yr her fydd gorfod gwneud y gwaith mewn risg ac efallai na fyddai modd ailhawlio rhai o'r costau.

Cynhaliwyd trafodaeth mewn perthynas â'r Gronfa Ffyniant Gyffredin; mewn perthynas â hyn, tynnodd yr Aelodau sylw at y ffaith y byddai'n fuddiol cydweithio ag Aelodau Lleol ar gyfer ardaloedd canol trefi. Dywedwyd y byddai'r Gronfa Ffyniant Gyffredin yn dilyn y Gronfa Codi'r Gwastad; y gobaith oedd y byddai'r amserlenni a roddwyd ar gyfer hyn yn well na'r rhai blaenorol, er mwyn i Swyddogion gyflwyno ceisiadau'n effeithiol. Hysbyswyd yr Aelodau fod Swyddogion eisoes wedi dechrau gweithio ar syniadau prosiect i'w trafod ag Aelodau yn y dyfodol agos; bydd hyn yn fuddiol gan y bydd yr Aelodau wedi gweld rhai o'r prosiectau yr oedd Swyddogion yn gobeithio'u cyflwyno, cyn y digwyddiad.

Holwyd a oedd syniad ynghylch beth fyddai'r blaenoriaethau ar gyfer y Gronfa Ffyniant Gyffredin. Soniodd swyddogion fod Llywodraeth y DU wedi datgan ei bod wedi cael ei llethu gan geisiadau ar gyfer y Gronfa Codi'r Gwastad, a dyna pam yr oedd oedi yn y penderfyniad; roedd hyn yn arwydd na fydd digon o arian ar gael oherwydd nifer y ceisiadau a gyflwynwyd.

Nododd y pwyllgor yr adroddiad.

3. **CRAFFU CYN PENDERFYNU**

Dewisodd y pwyllgor graffu ar yr eitemau canlynol ar agenda Bwrdd y Cabinet:

Prydlesu 5-6 Heol Llundain, Castell-nedd i Swyddfa Comisiynydd yr Heddlu a Throseddu

Derbyniodd y Pwyllgor adroddiad mewn perthynas â phrydles newydd ar gyfer 5-6 Heol Llundain yng Nghastell-nedd, a fyddai'n galluogi parhau i ddarparu gwasanaethau ymyriad camddefnyddio sylweddau.

Roedd yr adroddiad a ddosbarthwyd yn cyfeirio at y ffaith nad oedd yn hysbys a oedd cyflawnwyr Ymddygiad Gwrthgymdeithasol (ASB) yn defnyddio'r gwasanaethau yn yr eiddo dan sylw; gofynnwyd a oedd unrhyw gynlluniau i fonitro hyn. Dywedwyd na ellid cysylltu'r Ymddygiad Gwrthgymdeithasol yng nghanol tref Castell-nedd yn uniongyrchol â phawb a oedd yn defnyddio'r gwasanaethau yn Heol Llundain. Darparwyd sicrwydd fod llawer o waith yn cael ei wneud, o ran gorfodi a chefnogaeth, i sicrhau ei fod yn hysbys pwy oedd cyflawnwyr yr YG ac i sicrhau bod yr unigolion hyn, lle y bo'n bosib, yn cael mynediad at wasanaethau cefnogi; cyfeiriwyd at Gynhadledd Amlasiantaeth Asesu Risg y Diamddiffyn sy'n Cysgu ar y Stryd (SV MARAC), a hysbyswyd yr Aelodau fod cyfarfodydd rheolaidd yn cael eu cynnal rhwng cydweithwyr ar lefel weithredol. Soniwyd bod Heddlu De Cymru wedi darparu gwybodaeth am y rheini sy'n cyflawni ymddygiad gwrthgymdeithasol i grŵp craidd o unigolion, ac mae Swyddogion wedi awgrymu y dylid ymchwilio'n ddwfn i'r achosion hyn i nodi ffactorau megis, a oeddent yn cael y cymorth yr oedd ei angen arnynt neu a oedd angen anogaeth bellach arnynt.

Gofynnwyd a oedd cydberthynas rhwng y cyfleuster yn Heol Llundain a'r YG yng nghanol tref Castell-nedd. Roedd swyddogion yn cydnabod bod problem ymddygiad gwrthgymdeithasol yn y Fwrdeistref Sirol, ond ni ellid rhoi'r bai ar bawb sy'n mynd i'r cyfleuster penodol hwn; pe na bai'r gwasanaethau cefnogi ar waith, byddai'r problemau YG yn llawer gwaeth. Soniwyd bod y gwasanaethau ar waith i helpu unigolion i wella a sefydlogi'u bywydau, a'u hatal rhag troseddu, aildroseddu a/neu eu hatal rhag cael eu hecsbloetio. Hysbyswyd yr Aelodau fod y Bwrdd Cynllunio Ardal yn cychwyn ar brosiect trawsnewid mawr a fydd yn edrych ar ddarparu gwasanaethau camddefnyddio sylweddau ar draws y rhanbarth a sut y gellir eu gwella; bydd rhan o'r gwaith hwn yn cynnwys nodi a oedd gwasanaethau yn y lle iawn ac os cawsant eu cyflunio yn y ffordd gywir. Ychwanegwyd bod lleoliad y gwasanaethau hyn yn bwysig gan

fod angen iddynt fod mewn ardaloedd lle gall pobl gael mynediad atynt.

Gofynnodd yr Aelodau pam y nodwyd bod yr eiddo'n cael ei brydlesu am rent rhad. Tynnwyd sylw at y ffaith bod yr adeilad wedi'i brynu a'i adnewyddu gyda chyfalaf y Gronfa Gweithredu ar Gamddefnyddio Sylweddau (SMAF) Llywodraeth Cymru, a'r tâl yn ôl am hyn oedd y byddai'r eiddo'n cael ei restru fel eiddo rhent rhad.

Soniwyd y byddai unigolion na fyddant byth yn ymwneud â'r gwasanaethau cefnogi, ond roedd yn bwysig i'r cyngor wneud y broses yn haws i'r rheini a allai ymwneud ag ef; roedd rhai enghreifftiau o waith a oedd wedi'i gwblhau i helpu unigolion gyda hyn yn cynnwys allgymorth pendant a sefydlu'r gwasanaeth presgripsiwn mynediad cyflym.

Mynegwyd pryderon ynglŷn â'r ffaith bod y cyfleuster yn agos at Erddi Victoria, a bod adroddiadau wedi bod am unigolion yn mynd i'r ardal hon i ddefnyddio sylweddau; roedd yn bwysig ceisio sicrhau nad oedd camddefnyddio sylweddau ac YG yn effeithio ar y sawl a oedd yn byw yn y gymuned. Amlygwyd, lle bynnag y byddai'r math hwn o gyfleuster yn cael ei leoli, y byddai bob amser ardal lle bydd grwpiau o unigolion yn cyfarfod ac yn dewis ymddwyn mewn ffordd benodol.

Cafwyd trafodaeth bellach ynglŷn â chamddefnyddio sylweddau. Eglurwyd bod camddefnyddio sylweddau'n cynnwys camddefnyddio cyffuriau ac alcohol; roeddent yn mynd law yn llaw, er bod unigolion yn gwneud penderfyniadau gwahanol gan ddibynnu a oeddent dan ddylanwad alcohol neu gyffuriau. Dywedodd swyddogion fod angen targedu unigolion a oedd yn cam-drin?? pobl ddiamddiffyn, yn ogystal â dioddefwyr eu hunain.

Tynnwyd sylw at y ffaith bod ymyriad cynnar yn allweddol, ond deallwyd bod adnoddau'n broblem; Rhoddodd swyddogion sicrwydd i'r Pwyllgor fod yr asiantaethau cywir ar waith er mwyn brwydro yn erbyn y problemau dan sylw a mynd i'r afael â hwy. Nodwyd mai'r ymagwedd bresennol gan Heddlu De Cymru oedd mynd ati i orfodi, ond hefyd edrych ar sut y gallant annog pobl i gael y gefnogaeth sydd ei hangen arnynt.

Yn dilyn craffu, roedd y pwyllgor yn gefnogol o'r cynigion i'w hystyried gan Fwrdd y Cabinet.

Cynllun Datblygu Gwledig 2014-2020

Rhoddwyd yr wybodaeth ddiweddaraf a throsolwg i'r Aelodau am Gynllun Datblygu Gwledig 2014-2020, a oedd yn cynnwys manylion yr hyn a gyflawnwyd yng Nghastell-nedd Port Talbot yn ystod y rhaglen gyfredol.

Roedd yn amlwg bod rhai o'r prosiectau diweddaraf fel petaent yn cyflawni amcanion yn well na rhai o'r prosiectau cynharach; holwyd beth oedd wedi sbarduno'r newid hwn yn y prosiectau diweddarach.

Dywedodd swyddogion fod mwy o arian ar gael ar ddechrau'r broses; byddai pobl yn cyflwyno'u syniadau a byddai'r tîm yn ariannu rhywfaint ohono gyda system gadarn ar waith. Yn dilyn y gwerthusiad canol tymor yn 2020, nodwyd bod ymagwedd fwy penodol wedi'i gosod wrth geisio trefnu bod y gwaith hwn yn cyd-fynd â Chynllun Corfforaethol ac elfennau tloti'r cyngor; roedd hyn yn unol â'r Strategaeth Datblygu Lleol (SDLI) i sicrhau bod rhai o'r syniadau corfforaethol yn cael eu cyflawni. Hysbyswyd yr Aelodau fod y gwerthusiad canol tymor yn rhoi cyfle i Swyddogion wneud newidiadau, gan ystyried unrhyw faterion a oedd wedi codi o'r blaen, oherwydd cymhwysedd, neu gamddealltwriaeth o'r hyn y gellid ei gyflawni yn y broses hon; cwblhawyd llawer o waith ymgysylltu i roi gwell dealltwriaeth i bobl o'r broses, ac i geisio cael rhagor o bobl i ymgysylltu gan gynnwys y rheini oedd heb wneud hynny o'r blaen, a cheisio newid meddylfryd pobl o ran yr hyn yr oeddent yn credu bod y rhaglen yn ymwneud ag ef. Ychwanegwyd bod y rhaglen wedi'i hymestyn i fis Mawrth 2022 er mwyn defnyddio'r tanwariant; roedd achosion o'r pandemig wedi effeithio ar ffactorau fel amserlenni.

Gofynnodd yr Aelodau a oedd unrhyw arian ar ôl i brosiectau ychwanegol gael eu datblygu, cyn i'r rhaglen ddod i ben yn 2022. Esboniwyd bod yr adroddiad a ddosbarthwyd yn nodi bod 14 o brosiectau newydd wedi bod o fewn y 12 mis diwethaf, ond roedd hyn wedi newid i 16 yn ddiweddar; felly roedd yr arian yn lleihau. Cadarnhaodd swyddogion fod £81,000 ar ôl ar hyn o bryd, ond roedd un prosiect gyda'r Grŵp Gweithredu Lleol (GGLI) yr oedd angen gwneud penderfyniad yn ei gylch, a phrosiect arall a oedd yn mynd i gael ei gyflwyno i'r GGLI yn fuan; roedd y prosiectau hyn yn werth cyfanswm o £64,000, felly pe baent yn cael eu cymeradwyo byddai tua £17,000 ar ôl. Soniwyd nad oedd sicrwydd y byddent yn cael eu cymeradwyo, ac fel y cyfryw gallai'r swm sy'n weddill amrywio. Roedd swyddogion yn dal i weithio gydag unigolion a oedd yn cyflwyno syniadau; bydd y broses hon ar sail y cyntaf i'r felin ar gyfer gweddill y cronfeydd.

Cynhaliwyd trafodaeth ynglŷn â chyfleoedd ariannu yn y dyfodol a sut roedd y cyngor yn mynd i fanteisio i'r eithaf ar y cyfleoedd a allai ddod i'r amlwg. Tynnwyd sylw at y ffaith bod gan y GGLI unigolion amrywiol a oedd yn ymwneud â'r grŵp gan gynnwys pobl fusnes, y trydydd sector ac Aelodau Lleol; nodwyd ei fod yn rhwydwaith da iawn ar gyfer yr ardaloedd gwledig, a byddai Swyddogion yn gobeithio gweld hyn yn parhau neu o leiaf i gadw'r cysylltiadau. O ran cyllid yn y dyfodol, dywedwyd bod Swyddogion yn trafod hyn yn rhanbarthol gyda Llywodraeth Cymru, er mwyn nodi'r camau a'r prosesau nesaf; Roedd swyddogion yn awyddus i nodi'r hyn a oedd yn digwydd nesaf gyda'r cyllid newydd.

Codwyd pwysigrwydd lobïo, yn enwedig ar gyfer ardaloedd lle mae lefelau uchel o dlodi ac amddifadedd; defnyddiwyd yr arian o'r rhaglen hon yn dda yn y meysydd a oedd yn profi hyn. Gofynnwyd a fydd y lobïo'n parhau ac a oedd cyfle i ehangu'r rhaglen hon ymhellach. Cadarnhaodd swyddogion fod posibilrwydd y gellir ei ehangu tan 2024; darparwyd cyfleoedd i ehangu ymhellach, ond dim ond gyda'r arian yr oedd gan bob awdurdod lleol ar ôl Nodwyd bod y cyngor wedi gofyn am ehangiad, ond nid oedd digon o arian ar gyfer prosiectau pellach; llwyddodd y cyngor i ailbroffilio'r arian er mwyn gallu cael blwyddyn neu ddwy ychwanegol ar waith (hyd at fis Mawrth 2022). Hysbyswyd yr Aelodau fod bwloch rhwng y cyllid a oedd ar gael yn awr a'r cyllid newydd a oedd ar ddod; felly roedd yn bwysig i Swyddogion gael gwybod beth roedd Llywodraeth Cymru yn ei gynllunio.

Esboniodd yr Aelodau fod cymhlethdod sicrhau cyllid weithiau'n effeithio ar grwpiau cymunedol, ac yn golygu na fyddai llawer o syniadau prosiectgwyh yn cael eu cyflawni oherwydd yr anhawster o fynd drwy'r broses. O ran cefnogi'r gymuned, esboniwyd bod y Cynllun Datblygu Gwledig yn gam cyntaf a'i fod i fod yn arloesol ac yn greadigol, felly'n rhagorol ar gyfer cefnogi grwpiau cymunedol; roedd hwyluswyr hefyd sy'n gweithio gyda'r grwpiau i helpu i ddatblygu'r prosiect.

Trafododd y Pwyllgor y materion a oedd yn ymwneud ag arian cyfatebol; Roedd swyddogion yn cydnabod yr anawsterau gyda hyn ac roeddent wedi dweud wrth Lywodraeth Cymru am eu pryderon. Soniwyd, lle y bo'n bosib, y gellid defnyddio amser gwirfoddolwyr yn hytrach na defnyddio arian corfforol, gan ei fod yn bwysau i ddarparu arian cyfatebol.

Soniwyd y gallai fod angen gwaith cynnal ar rai o'r prosiectau a restrwyd yn yr adroddiad a ddosbarthwyd; gofynnwyd a oedd cost cynnal wedi'i chynnwys yn y rhaglen neu a fyddai cymorth ariannol ar gael. Cadarnhaodd swyddogion fod strategaeth ymadael ac elfen gynaliadwyedd wedi'u cynnwys yn y broses ymgeisio, felly byddai angen i gynigwyr feddwl am ddyfodol y prosiect. Dywedwyd nad oedd arian penodol ar gyfer cynnal prosiectau, ond mae'r tîm yn helpu prosiectau i nodi cyllid pellach os oes angen.

Gofynnodd yr Aelodau a oedd ceisiadau'n dal i gael eu derbyn ac a oedd dyddiad cau. Amlygwyd bod y tîm yn dal i dderbyn ceisiadau ar hyn o bryd ac y byddai'n croesawu unrhyw syniadau i'w cyflwyno; roedd un ymresymiad am hyn o ganlyniad i'r ffaith nad oedd sicrwydd y byddai'r GGLI yn derbyn y prosiectau a gyflwynwyd. O ran amserlenni, soniwyd y byddai'r rhaglen yn dod i ben ym mis Mawrth 2022, ond roedd angen neilltuo ychydig fisoedd i Swyddogion i'w chau a'i gweinyddu; ar hyn o bryd roedd angen gorffen prosiectau tua mis Rhagfyr/Ionawr, a oedd yn amserlen dynn i roi'r prosiectau ar waith.

Holwyd a fyddai'r Etholiad ym mis Mai 2022 yn cael unrhyw effaith ar gynnydd y rhaglen; pe na bai unrhyw Aelodau Lleol, sy'n ymwneud â phrosiectau, yn cael eu hailethol. Cadarnhaodd swyddogion na fyddai hyn yn effeithio ar y broses gan y byddai angen neilltuo'r arian i brosiectau ym mis Rhagfyr, a oedd cyn i'r Etholiad gael ei gynnal.

Yn dilyn craffu, nodwyd cynnwys yr adroddiad.

4. **BLAENRAGLEN WAITH**

Nododd yr Aelodau'r Blaenraglen Waith Craffu Adfywio a Datblygu Cynaliadwy ar gyfer 2021/22.

Amlygwyd bod gweithdy Blaenraglen Waith y Pwyllgor wedi'i drefnu ar gyfer dydd Mawrth 21 Medi.

CADEIRYDD